

УДК 316 : 378.6 – 057.87

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2025.1.4>**Марина ЯКОВЕНКО**

доктор філософських наук, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін,  
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», mlyakov07@gmail.com  
ORCID: 0009-0006-1595-9048

**Тамара НИЧ**

кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін,  
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», nychtamara@gmail.com  
ORCID: 0000-0003-4990-3350

## ОСОБЛИВОСТІ ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ СТУДЕНТАМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗРУШЕНЬ

*В статті розглядається відбір сучасними студентами базових джерел інформації, до яких вони звертаються під час пошуку навчального матеріалу. Так, було виявлено і представлено, якою мірою сучасні студенти звертаються до наступних джерел інформації: підручників, довідників у паперовому/електронному вигляді; власних конспектів лекцій, лекцій з конкретного предмету з Інтернет-мережі; матеріалів електронних наукових бібліотек та методичних матеріалів; штучного інтелекту (ChatGPT); матеріалів візуалізації та аудіалізації з мережі Інтернет тощо.*

*Стаття побудована на даних емпіричного соціологічного дослідження, яке було проведено в травні 2024 року серед студентів молодших курсів Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ). Для ретроспективного співставлення ряду отриманих показників, надано дані дослідження, проведеного авторами статті у лютому 2009 року.*

*В дослідженні визначено проблемні зони та виклики, що стоять перед системою вищої освіти, які пов'язані із застосуванням новітніх інформаційно-технологічних функцій електронних мереж. Так, продемонстровано в ретроспекції, що основні джерела інформації та технології, до яких звертаються сучасні студенти в процесі підготовки до академічних занять, значно відрізняються від підготовки студентів минулих років. Виявлено, що в умовах сучасних інформаційно-технологічних зрушень відбувається зміщення інформаційно-наукової затребуваності у студентства паперових на електронні носії інформації. Останні, динамічно змінюючись, надають широкі можливості для пошуку навчальної інформації. Новітньою та активно використовуваною формою пошуку та систематизації інформації є нейронна мережа ChatGPT, яка впливає на систему навчальної підготовки.*

**Ключові слова:** студенти, джерела навчальної інформації, Інтернет-мережа, паперові носії навчальної інформації, соціологічне дослідження, інформаційно-технологічні зрушення.

## Maryna YAKOVENKO, Tamara NYCH. FEATURES OF STUDENTS' SEARCH FOR INFORMATION RESOURCES IN THE CONTEXT OF MODERN TECHNOLOGICAL CHANGES

*The article examines the selection of basic information sources by modern students, which they turn to when searching for educational materials. It identifies and presents the extent to which contemporary students use the following sources of information: textbooks and reference books in both printed and electronic formats; personal lecture notes; lectures on specific subjects available online; materials from electronic scientific libraries and methodological resources; artificial intelligence (ChatGPT); as well as visualization and audio materials from the Internet.*

*The study is based on data from an empirical sociological research conducted in May 2024 among junior students of the Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv). To provide a retrospective comparison of several obtained indicators, the article also includes data from a study conducted by the authors in February 2009.*

*The research identifies problematic areas and challenges facing the higher education system related to the use of new information technology functions in electronic networks. A retrospective analysis demonstrates that the primary sources of information and technologies used by modern students in their academic preparation differ significantly from those used by students in previous years. The study reveals that due to contemporary information and technological shifts, students are increasingly replacing printed sources with electronic ones. These electronic resources, which are constantly evolving, offer extensive opportunities for searching educational information. A new and actively utilized tool for information retrieval and systematization is the neural network ChatGPT, which significantly influences the educational process.*

**Key words:** students, sources of educational information, Internet, printed educational materials, sociological research, information and technological shifts.

**Постановка проблеми.** В дискусійному полі педагогіки вищої школи сьогодні багато уваги приділяють змінам в системі вищої освіти (реформуванню закладів вищої освіти, розширенню спектру спеціальностей підготовки, змінам в формах надання знань та

контролю за їх засвоєнням, модифікаціям в системі управління закладами, урізноманітненню освітніх послуг та ін.), які характеризують її як соціальний інститут. Проте, на наш погляд, слід говорити не тільки про реформи останнього, але, перш за все, про ті

соціокультурні контексти, які конкретно-історично визначають сутність системи вищої школи. До них сьогодні можна віднести процеси глобалізації, інформатизації, ситуацію культурної багатозначності і невизначеності, що суттєво впливає на роль сучасного університету. Сама освіта трактується сьогодні не як процес передачі знань, а як стимулювання студентів до розвитку власних сил і здібностей, що дозволить їм діяти в умовах невизначеності світу, який стрімко змінюється [3].

Сучасна епоха значно змінила не тільки інституціональні засади вищої школи, але й кардинальним чином вплинула на характер отримання знань студентською молоддю. Сучасні студенти значно відрізняються від попередніх поколінь, які студіювали знання, до прикладу, двадцять-тридцять, і, навіть, десять років тому, про що ми писали свого часу [2; 3]. Їх формування відбувається протягом декількох попередніх років складної системи навчання у школі, яка вперше в історії людства активно використовує інформаційні технології та дистанційну систему освіти. Це зробило можливим занурення молодого покоління в новітні форми отримання інформації та опанування знань. Окрім того, в соціальному аспекті зросла дистантність спілкування, з'явилися нові її форми, що має великий вплив на характер комунікації студентів та запит ними конкретних знань.

Доступ до інформації – активними користувачами якої є молоде покоління – безперервно розширюється. Водночас значно змінюється система її пошуку, – вочевидь відбувається «перехід» від фізичних носіїв інформації до електронних мереж. Але в рамках наукового аналізу недостатньо уваги приділяється питанню, яким чином студенти формують освітній базис, як працюють з інформаційними засадами інтернету, як здійснюють пошук інформації, якими джерелами інформації користуються під час підготовки до занять тощо. Проте важливість розуміння цих процесів беззаперечна, оскільки вони є певним показником суттєвих змін в освітньому просторі.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вивчення різних аспектів інформаційного навчального середовища останніми десятиліттями невпинно збільшується. Тут представлені численні розвідки фахівців різних галузей соціального та гуманітарного знання, – педагогів, психологів, філологів, філософів. Але на загальному фоні не вистачає достатньої кількості емпіричних соціологічних досліджень, які демонстрували би актуальну зміну певних інформаційно-знансєвих

запитів студентів, що відбуваються в умовах розширення можливостей інформаційних технологій.

Серед розмаїття представлених досліджень слід виділити роботи С. В. Дембіцької, І. Б. Іванова, С. Д. Ісаєвої, І. М. Кобилянської, І. В. Летуновської, Н. В. Соловей, Л. Т. Тюптя та інших, які звертаються до інформаційного навчального середовища в епоху цифрових технологій в огляді самостійної роботи студентів, вибору ними професії, пошуку вторинної зайнятості, вдосконалення професійної підготовки фахівців тощо. Питання використання студентами конкретних джерел інформації розглядалися авторами цієї статті певний час тому [1; 4], та слугували базою проведення даного дослідження в аспекті вивчення інформаційного поля самостійної підготовки студентів до занять.

**Мета статті** – надати аналіз даних, які були отримані в результаті емпіричного соціологічного дослідження, щодо використання студентською молоддю джерел інформації під час підготовки до академічних занять. Дослідження проведено в травні 2024 року серед студентів молодших курсів Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ). Ряд показників цього дослідження висвітлювались в нашій попередній публікації [5; 6].

Методом дослідження було обрано роздільне анкетування, якому передувало експертне опитування, що надало базу для уточнення інструментарію та проведення аналізу. Загалом за квотною вибіркою опитано 116 осіб, які презентують напрями підготовки з технічних, гуманітарних та соціальних наук.

Для визначення динаміки запиту базових джерел інформації та співставлення ряду отриманих показників, надано ретроспективні дані емпіричного дослідження, проведеного автором статті у лютому 2009 року [4].

**Виклад основного матеріалу.** Динамічний розвиток техніко-технологічних засад сьогодення занурює молодь в багатоманітне інформаційне середовище, що дозволяє значно прискорити і розширити пошук, автоматизувати відбір та структурованість змісту пошукових матеріалів.

Проте ще п'ятнадцять років тому студенти при підготовці до занять користувалися переважно «фізичними» джерелами знань, які існували здебільшого в паперовому вигляді. До них було віднесено підручники, книги, до яких звертались 71% опитаних, словники, довідники – це зазначили 36% опитаних; особисті конспекти лекцій, їх використовували 74% опитаних; а також методичні матеріали закладу вищої

освіти, підготовлені викладачами профільних дисциплін, що зазначили 30% опитаних.

Водночас частина студентів (10%) відзначили, що ніколи не відвідували бібліотек, вважаючи, що електронні носії містять більше інформації. Під час відвідування бібліотек студенти запитували здебільшого підручники з конкретного предмету (так зазначили 84% респондентів), рідше (зазначили 16,8% респондентів) – наукові статті.

В цей період Інтернет-ресурси (як узагальнююче поняття звернення до доступних інформаційних технологій) вже поставали як конкуруючий елемент підготовки до занять. Звернення до віртуальних ресурсів зазначили 70% респондентів. Водночас в якості інтернет-ресурсів здебільшого сприймалися текстові матеріали, розміщені на різних сайтах, які на той час не мали настільки різноманітного змістовного об'єму у порівнянні з сьогоденням. Домашній персональний комп'ютер мали не всі студенти, проте вважали його необхідним технічним засобом для навчальної діяльності. Про те, що ПК розширює можливості отримання інформації при підготовці до занять і скорочує витрачений на її пошук час висловились 89% респондентів.

Слід зазначити, що не всі респонденти в період попередніх досліджень мали вдома доступ до інтернет-ресурсів. Так, при підготовці до занять студенти зверталися до мережі Інтернет здебільшого: з дому (зазначили 57% респондентів), у друзів (зазначили 19% респондентів), в Інтернет-кафе (зазначили 18% респондентів). Водночас, відповідаючи на запитання, чи достатньо матеріалу, отриманого з Інтернет-джерел, для якісної підготовки до занять, 36% респондентів відзначили позицію «достатньо», а більшість, а саме 62%, відповіли, що «не завжди», що демонструє недостатність доступу в мережі змістовної інформації [4].

За останні роки значно змінились джерела інформації, які використовують студенти під час підготовки до академічних занять, що засвідчується останнім дослідженням. Проте, сучасні студенти (таблиця 1), як і попередні покоління, продовжують звертатися при підготовці до занять до підручників, довідників у паперовому вигляді. Так, «завжди» та «часто» використовують останні як джерело інформації 34,5% респондентів, (11,2% та 23,3% відповідно). Рідко долучаються до такої форми пошуку та використання інформації – 44,8%, ніколи – 14,7% респондентів, що загалом (59,5%) демонструє значне зниження затребуваності даних носіїв інформації і є показником суттєвих змін у використанні традиційних джерел науково-навчального пошуку.

Так, підручниками, довідниками в електронному вигляді (таблиця 2) завжди користуються 28,5% респондентів, часто – 44,8%, що загалом складає 73,3% респондентів. Рідко користуються таким видом зберігання та надання інформації 14,7% респондентів, а ніколи – 5,2% опитаних. А отже, не зважаючи на розширення електронної бази науково-навчальної інформації, яка існує на просторах інтернету як в систематизованому, так і в несистематизованому вигляді, отримані показники демонструють, що підручники, довідники, як форми систематичного викладу інформації мають домінуючий попит у процесі підготовки до занять. Водночас слід констатувати збільшення звернень до навчального електронного ресурсу.

Щодо звернення до засобів актуальної масової інформації (газет і журналів), які є додатковими джерелами навчання та розширення світогляду студентства (таблиця 3–4), виявилось: у паперовому вигляді до них завжди звертаються лише 1,7% респондентів, а часто – 6,0%, що загалом складає

Таблиця 1

**Частота використання підручників, довідників у паперовому вигляді**

| № з/п | Найменування джерела                              | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|---------------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Підручники, довідники тощо (у паперовому вигляді) | 11,2   | 23,3                                | 44,8                                | 14,7   |

Таблиця 2

**Частота використання підручників, довідників в електронному вигляді**

| № з/п | Найменування джерела                                | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|-----------------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Підручники, довідники тощо (в електронному вигляді) | 28,5   | 44,8                                | 14,7                                | 5,2    |

невелику цифру – 7,7% респондентів. Рідко звертаються до журналів і газет у паперовому вигляді 17,2% респондентів. Загальна частина тих, хто хоч коли-небудь звертається до періодичних друкованих джерел складає 24,9%. Проте ніколи до них не звертається переважна частина опитаних – 68,1%.

Водночас газетами і журналами у вигляді електронних видань завжди цікавляться 6% респондентів, часто – 23,3%, що складає 29,3% найбільш зацікавлених респондентів. Рідко звертаються до журналів і газет у вигляді електронних видань 30,2% респондентів. Ніколи не звертаються до електронної версії журналів і газет 34,5% респондентів. А це означає, що значна частина студентів (59,5%) отримує інформацію здебільшого з інтернет-ресурсів.

Таким чином, зважаючи на просвітницьку і пізнавальну значимість газет і журналів, постає очевидним незначна затребуваність їх сучасним студентством у паперовому вигляді. Водночас, не суттєво більше їх використовують і в електронному вигляді. Слід відзначити, що зацікавленість у зверненнях до історично усталених форм надання актуальної соціальної інформації значно зменшується.

Власними конспектами, які записуються під час проведення лекцій та які існують переважно в паперовому, рідше в електронному вигляді, користуються практично всі студенти (таблиця 5). Так, завжди ними користуються 70,7% респондентів, часто – 19,0% (що загалом складає 89,7% частоти звернення), рідко – 6,9%, а ніколи – лише 0,9% респон-

дентів. Вочевидь, що сучасні студенти залишаються «прибічниками» даної традиційної форми опанування та закріплення знань, але специфіка відношення до конспектування лекційних занять потребує, на наш погляд, додаткових досліджень, оскільки є показовою щодо змін у системі вищої освіти.

Проте виникла та набуває популярності додаткова освітня послуга – лекції з конкретної дисципліни, розміщені в мережі Інтернет (таблиця 6). Так, ними завжди користуються 40,5% студентів, часто користуються 43,0%, що загалом демонструє активне використання (83,5% респондентів) такої уможливленої електронними засобами форми набуття знань. До них можна приєднати 11,0% респондентів, які теж користуються даною послугою, але рідко. А отже, серед всіх опитаних лише 3,4% респондентів ніколи не користуються предметними лекціями, розміщеними в мережі Інтернет. Звернення студентів до лекційних матеріалів, розміщених в електронних мережах, надає можливість бути долученим до розширеної системи знань, запропонованої конкретним закладом вищої освіти та, водночас, уможливорює подолання недоліків особистої системи підготовки.

Залученість студентів до віртуальних інформаційних ресурсів зростає, в тому числі за рахунок використання технологічних можливостей останніх. Серед таких ресурсів можна виділити фото- та відеоматеріали, аудіо- та графічні матеріали, які сьогодні широко використовуються при підготовці фахівців.

Таблиця 3–4

## Частота використання журналів і газет

| № з/п | Найменування джерела                      | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|-------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Журнали, газети<br>(у паперовому вигляді) | 1,7    | 6,0                                 | 17,2                                | 68,1   |
| 2.    | Журнали, газети<br>(електронні видання)   | 6,0    | 23,3                                | 30,2                                | 34,5   |

Таблиця 5

## Частота використання власних конспектів лекцій

| № з/п | Найменування джерела    | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|-------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Власні конспекти лекцій | 70,7   | 19,0                                | 6,9                                 | 0,9    |

Таблиця 6

## Частота використання лекцій з конкретної дисципліни, розміщених в мережі Інтернет

| № з/п | Найменування джерела                             | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|--------------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Лекції з конкретної дисципліни з мережі Інтернет | 40,5   | 43,0                                | 11,0                                | 3,4    |



Так, відеоматеріалами з конкретної дисципліни з мережі Інтернет (таблиця 7) завжди користуються 25,9% респондентів, часто – 37,0%, що загалом складає 62,9% активних користувачів. При цьому рідко, але використовують дані матеріали 23,3% респондентів, що значно доповнює відсотковість звертання (до 86,2%). Сьогодні лише 11,2% опитаних ніколи не використовують таку можливість.

Щодо графічних матеріалів з мережі Інтернет (таблиця 8), то завжди до них звертаються 20,7% респондентів, часто – 37,0%, рідко – 29,3% респондентів. Таким чином, більше половини опитаних – 57,7% – є активними користувачами, а загальна кількість користувачів із числа опитаних складає 87%. В той же час, 12,1% респондентів не користуються даною функцією.

До аудіоматеріалів з мережі Інтернет (таблиця 9) студенти звертаються рідше, ніж до інших видів інформації, але теж досить активно. Так, 10,3% респондентів завжди користуються аудіоматеріалами, 28,5% з них звертаються до них часто, рідко – 31,0%. Отже, 38,8% респондентів є активними користувачами, загалом 69,8% користуються даною функцією. Значна частина опитаних респондентів (27,6%)

ніколи не користувалися аудіоматеріалами з Інтернету.

Фотоматеріалами, розміщеними в мережі Інтернет (таблиця 10), для підготовки до академічних занять завжди користуються 32,8% респондентів, 35,3% роблять це часто, а 24,1% – рідко. Отже, активними користувачами даної функції мережі є 68,1% респондентів, а загалом долучаються до наданих мережею функцією 92,2% студентів. Ніколи не користуються фотоматеріалами з Інтернету 7,8% опитаних.

Таким чином, серед новітніх форм опанування та розширення знань через аудіо- та відеоряд (відеоматеріали, графічні матеріали, фотоматеріали та аудіоматеріали), фотоматеріали є функцією, яка найчастіше використовується для візуалізації інформації з тих, що нами були розглянуті в процесі дослідження.

З розвитком технологій в мережі Інтернет виникають нові функції, до використання яких долучаються студенти. Так, самостійне написання різного рівня академічних робіт поступово заміщується опосередкованими мережею Інтернет послугами з написання робіт (таблиця 11). Як виявилось, завжди користуються такою функцією інтернет-мереж 6,9% респондентів. Часто такою

Таблиця 7

**Частота використання відеоматеріалів, розміщених в мережі Інтернет**

| № з/п | Найменування джерела                                     | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|----------------------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Відеоматеріали з конкретної дисципліни з мережі Інтернет | 25,9   | 37,0                                | 23,3                                | 11,2   |

Таблиця 8

**Частота використання графічних матеріалів, розміщених в мережі Інтернет**

| № з/п | Найменування джерела           | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|--------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Графічні матеріали з Інтернету | 20,7   | 37,0                                | 29,3                                | 12,1   |

Таблиця 9

**Частота використання аудіоматеріалів, розміщених в мережі Інтернет**

| № з/п | Найменування джерела       | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|----------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Аудіоматеріали з Інтернету | 10,3   | 28,5                                | 31,0                                | 27,6   |

Таблиця 10

**Частота використання фотоматеріалів, розміщених в мережі Інтернет**

| № з/п | Найменування джерела      | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|---------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Фотоматеріали з Інтернету | 32,8   | 35,3                                | 24,1                                | 7,8    |

послугою користуються 11,2% респондентів. Рідко – 16,4% опитаних. Ніколи нею не користуються 64,7% респондентів. Умовно узагальнена сума відповідей респондентів, які різною мірою користуються даною послугою – 34,5% – не тільки демонструє поступове заміщення цієї «фізичної» форми виконання академічної роботи можливостями віртуального простору, але й ставить більш глибоке питання про специфіку використання інтернет-мереж в системі сучасної освіти.

З появою в мережі «штучного інтелекту», що може імітувати самостійну освітню діяльність студента – ChatGPT – його використання стає все більш популярним (таблиця 12). Так, за результатами дослідження виявилось, що завжди в процесі пошуку та систематизації навчальної інформації до нього звертаються 19,0% респондентів, 31,0% роблять це часто, що загалом складає 50% респондентів. Рідко до них звертаються 34,5% опитаних. Таким чином, умовно узагальнюючи відповіді респондентів, виявляється, що 84,5% з їх числа сьогодні різною мірою використовують ChatGPT. Ніколи не долучались до цієї функції з мережі Інтернет на даний час лише 10,3% респондентів. Відтак, дана позиція

демонструє наростання кардинальних змін в системі освіти, які потребують глибокого та уважного її переосмислення.

Серед матеріалів, до яких в мережі Інтернет звертаються студенти в процесі підготовки до занять, є і матеріали електронних наукових бібліотек (таблиця 13). Постійне їх використання зазначили 11,2% респондентів, часте – 26,7%, що загалом складає 37,9% з числа опитаних. Рідко до них звертаються 34,5% респондентів, ніколи – 22,4%. Слід відмітити значну кількість студентів, які долучаються до наукових знань. Однак позитивний показник частоти використання матеріалів електронних наукових бібліотек було б доцільно розширити подальшими дослідженнями щодо наявності особистої зацікавленості студентів у пошуку наукової інформації.

Методичними матеріалами, які розроблені викладачами навчального закладу та розміщені на сайті (таблиця 14), 14,7% студентів користуються завжди, 31,9% – часто, 30,2% – рідко. Загалом, 46,6% є активними користувачами сайту, а 76,8% – користуються ним різною мірою. Ніколи не звертаються до сайту – 23,2% опитаних. А отже, методичні розробки традиційно активно використо-

Таблиця 11

**Частота використання послуг написання робіт, які опосередковані мережею Інтернет**

| № з/п | Найменування джерела                                          | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|---------------------------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Послуги з написання робіт, що опосередковані мережею Інтернет | 6,9    | 11,2                                | 16,4                                | 64,7   |

Таблиця 12

**Частота використання ChatGPT**

| № з/п | Найменування джерела | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|----------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | ChatGPT              | 19,0   | 31,0                                | 34,5                                | 10,3   |

Таблиця 13

**Частота використання матеріалів електронних наукових бібліотек**

| № з/п | Найменування джерела                     | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Матеріали електронних наукових бібліотек | 11,2   | 26,7                                | 38,8                                | 22,4   |

Таблиця 14

**Частота використання методичних матеріалів, розміщених на сайті навчального закладу**

| № з/п | Найменування джерела                                            | Завжди | Часто<br>(до 2/3 об'єму підготовки) | Рідко<br>(до 1/3 об'єму підготовки) | Ніколи |
|-------|-----------------------------------------------------------------|--------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------|
| 1.    | Методичні матеріали, розроблені викладачами навчального закладу | 14,7   | 31,9                                | 30,2                                | 23,2   |

вуються студентами в освітньому процесі. Водночас електронні бази даних методичних матеріалів, порівняно з їх паперовими аналогами, які частіше використовувались попередніми поколіннями, значно розширюють можливості долучення до них сучасних студентів.

**Висновки та перспективи досліджень.** Слід констатувати, що співставні показники, отримані нами протягом чверті століття досліджень українського студентства, свідчать: традиційні засади, що були напрацьовані інститутом вищої освіти, останнім часом суттєво змінюються, і причиною того є, перш за все, техніко-технологічні зрушення інформаційного простору, що визначають сучасний стан суспільства.

Загалом, як представлено в результатах досліджень, спектр інформаційного пошуку сучасних студентів зміщується у віртуальну систему накопичення та зберігання інформації, ними здійснюється активний перехід до електронної мережі пошуку інформаційних джерел, чим сучасні студенти значно відрізняються від студентів, щонайменше, двох останніх поколінь. Водночас, не зважаючи на розширення інформаційних технологій, зберігається запит на паперові носії навчально-

наукової інформації (підручники, довідники тощо), хоча, слід визнати, кількість звернень до них неухильно зменшується.

Інформаційно-технологічні зрушення (легкість пошуку та відбору, систематизації, візуалізації навчальної інформації тощо) розширюють можливості отримання студентами знань, але породжують ряд викликів для майбутнього системи вищої освіти. Важливу роль у цьому відіграє новітній технологічний феномен – штучний інтелект, який перебирає на себе ряд освітніх функцій аналітичного гатунку, донині притаманних соціальному інституту освіти. Новітні можливості мережі значно впливають на сутнісні засади системи вищої освіти та непередбачуваним чином можуть змінити їх.

Надані у статті результати проведеного в Міжрегіональній академії управління персоналом соціологічного дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальшого вивчення питання про використання студентами джерел інформації в освітньому процесі. Представлені дані можуть бути корисними для самоаналізу педагогічної та методологічної діяльності закладів вищої освіти, яка відбувається в умовах інформаційно-технологічних зрушень.

#### Література:

1. Мелков Ю. О., Нич Т. В., Чиркова О. А. Використання комп'ютерного обладнання у процесі вищої освіти: можливості та проблеми. *Проблеми модернізації України* : Матеріали науково-практичної конференції (Київ, 29 листопада 2018 р.) / [ред. кол.: Курко М. Н. та ін.] К.: ДП «Видавничий дім “Персонал”», 2018. С. 342–343.
2. Нагорний Б. Г., Яковенко М. Л., Яковенко А. В. Студентство і сучасність : монографія ; К.: Арістей, 2005. 164 с.
3. Нич Т. В. Роль філософії в постнекласичному освітньому просторі. *Проблеми модернізації України* : Матеріали науково-практичної конференції (Київ, 30 листопада 2017 р.) / [ред. кол.: Курко М. Н. та ін.] К.: ДП «Видавничий дім “Персонал”», 2017. С. 108–110.
4. Яковенко М. Л. Вища освіта і запити сучасності. Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць. Вип. 5. Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2009. С. 239–247.
5. Яковенко, Марина Студентство в пошуку шляхів самореалізації (соціологічний аспект виміру). *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки*. Вип. 2 (61). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. С. 24–30.
6. Яковенко, Марина, Нельга, Тетяна Професійна діяльність у виборі студентської молоді (соціологічний аналіз). *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки*. Вип. 3(62). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. С. 34–40.